

PEDAGOGIK TAYYORGARLIK VA KASBIY MALAKA ASOSIDA O'QITUVCHINING TA'LIM JARAYONINI BOSHQARISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Muhtarova Nigora Muradbekovna

Turon Universiteti Andijon filiali

Pedagogika nazariyasi va tarihi yo'nalishi 1-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20019827>

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik tayyorgarlik va kasbiy malaka asosida o'qituvchining ta'lim jarayonini samarali boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, boshqaruv kompetensiyalari va innovatsion metodlarning o'qituvchi faoliyatidagi ahamiyati yoritilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, tizimli metodik tayyorgarlik va refleksiv faoliyat o'qituvchining boshqaruv samaradorligini sezilarli oshiradi.

Kalit so'zlar: pedagogik tayyorgarlik, kasbiy malaka, ta'lim jarayonini boshqarish, pedagogik kompetensiya, refleksiya, innovatsion metodlar.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы развития навыков учителя по эффективному управлению образовательным процессом на основе педагогической подготовки и профессиональной квалификации. В исследовании подчеркивается важность современных педагогических подходов, управленческих компетенций и инновационных методов в работе учителя. Результаты показывают, что систематическая методическая подготовка и рефлексивная деятельность значительно повышают эффективность управления учителя.

Ключевые слова: педагогическая подготовка, профессиональная квалификация, управление образовательным процессом, педагогическая компетентность, рефлексия, инновационные методы.

Abstract: This article analyzes the issues of developing the skills of a teacher to effectively manage the educational process based on pedagogical training and professional qualifications. The study highlights the importance of modern pedagogical approaches, management competencies and innovative methods in the work of a teacher. The results show that systematic methodological training and reflexive activity significantly increase the effectiveness of a teacher's management.

Keywords: pedagogical training, professional qualifications, management of the educational process, pedagogical competence, reflection, innovative methods.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki murakkab pedagogik jarayonni boshqaruvchi subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda. Ta'lim sifatini oshirish ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy malakasi va pedagogik tayyorgarligi darajasiga bog'liq.

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, darsni rejalashtirish va natijalarni monitoring qilish o'qituvchidan yuqori darajadagi boshqaruv ko'nikmalarini talab etadi. Shu bois pedagogik tayyorgarlikni takomillashtirish va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — pedagogik tayyorgarlik va kasbiy malaka asosida o‘qituvchining ta’lim jarayonini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishning samarali yo‘llarini aniqlash.

Tadqiqot vazifalari:

- pedagogik tayyorgarlikning nazariy asoslarini tahlil qilish;
- o‘qituvchining boshqaruv kompetensiyalarini aniqlash;
- kasbiy malakaning ta’lim jarayoniga ta’sirini baholash;
- amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagogik faoliyatni boshqarish muammosi ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchining professional muvaffaqiyati uning metodik tayyorgarligi va refleksiv qobiliyatiga bevosita bog‘liq.

Zamonaviy pedagogik konsepsiyalarda quyidagi jihatlar muhim deb qaraladi:

- kompetensiyaviy yondashuv;
- shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim;
- refleksiv boshqaruv;
- raqamli pedagogika.

Ilmiy manbalarda pedagogik tayyorgarlik ko‘p komponentli tizim sifatida talqin qilinadi.

U quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

1. nazariy bilimlar;
2. metodik ko‘nikmalar;
3. kommunikativ kompetensiya;
4. boshqaruv qobiliyati;
5. refleksiv madaniyat.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, amaliyotda aynan boshqaruv kompetensiyasi yetarli darajada shakllanmagan holatlar uchraydi. Bu esa tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish;
- kuzatish;
- so‘rovnoma;
- tajriba-sinov ishlari;
- statistik tahlil.

Tadqiqot bazasi sifatida umumta’lim maktablari o‘qituvchilari jalb qilindi. Respondentlar pedagogik tajribasi bo‘yicha turli guruhlariga ajratildi.

Tajriba jarayoni 3 bosqichda olib borildi:

1. diagnostik bosqich;
2. shakllantiruvchi bosqich;
3. nazorat bosqichi.

Shakllantiruvchi bosqichda maxsus metodik treninglar, refleksiv mashg‘ulotlar va interaktiv seminarlar tashkil etildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari o‘qituvchilarning ta’lim jarayonini boshqarish ko‘nikmalarida ijobiy o‘zgarishlar yuz berganini ko‘rsatdi.

Boshlang‘ich diagnostika natijalari:

yuqori daraja — 18 %

oʻrta daraja — 46 %

past daraja — 36 %

Shakllantiruvchi dasturdan soʻng:

yuqori daraja — 42 %

oʻrta daraja — 44 %

past daraja — 14 %

Natijalar shuni koʻrsatadiki:

-darsni rejalashtirish sifati oshdi;

-sinfni boshqarish samaradorligi yaxshilandi;

-refleksiv tahlil koʻnikmalari rivojlandi;

-oʻquvchilar faolligi ortdi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar pedagogik tayyorgarlik tizimli tashkil etilganda oʻqituvchining boshqaruv kompetensiyasi sezilarli rivojlanishini koʻrsatdi. Ayniqsa quyidagi omillar samarali boʻldi:

-amaliy treninglar;

-oʻz-oʻzini tahlil qilish;

-hamkorlikda oʻrganish;

-interaktiv metodlar.

Tadqiqot natijalari boshqa olimlarning xulosalari bilan mos keladi va pedagogik malaka oshirish tizimini modernizatsiya qilish zarurligini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, ayrim oʻqituvchilarda raqamli boshqaruv koʻnikmalari yetarli emasligi kuzatildi. Bu kelgusidagi tadqiqotlar uchun yoʻnalish boʻlib xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Pedagogik tayyorgarlik oʻqituvchining taʼlim jarayonini boshqarish samaradorligini belgilovchi asosiy omildir.

2. Kasbiy malaka komponentlari kompleks rivojlantirilganda boshqaruv kompetensiyasi sezilarli oshadi.

3. Refleksiv yondashuv oʻqituvchining professional oʻsishida muhim vosita hisoblanadi.

4. Maxsus metodik treninglar boshqaruv koʻnikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlik koʻrsatadi.

Amaliy tavsiyalar:

-malaka oshirish kurslariga boshqaruv modullarini kiritish;

-mentorlik tizimini rivojlantirish;

-raqamli pedagogika boʻyicha treninglarni kuchaytirish;

-oʻqituvchilarda refleksiv kundalik yuritishni yoʻlga qoʻyish.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ishmuhamedov R. Taʼlimda innovatsion texnologiyalar. — Toshkent, 2020.
2. Tolipov Oʻ., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. — Toshkent, 2019.
3. Muslimov N. Kasbiy kompetentlik nazariyasi. — Toshkent, 2018.
4. Xoliqov A. Pedagogik mahorat asoslari. — Toshkent, 2021.
5. OECD. Teachers' Professional Learning Study. — Paris, 2022.